

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลก ได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ มียุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554, หน้า 13) และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายคำว่า การศึกษาไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., หน้า 2)

เมื่อพูดถึงสถานการณ์ปัจจุบันเวลานี้แทบจะไม่มีใครพูดในแง่ดีเลยมีแต่พูดถึงในแง่เสื่อมโทรม เรื่องของปัญหา เรื่องของความน่าเป็นห่วงน่าหนักใจทั้งนั้น โดยเฉพาะพูดถึงสังคมไทยเราเองก็จะพูดกันถึงลักษณะที่ไม่น่าสบายใจเป็นพิเศษ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต),

2541, หน้า 1) ที่น่าห่วงที่สุด คือปัญหาที่เกี่ยวกับวัยรุ่นซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ปัจจุบันนี้มีอยู่มากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาค่านิยมที่ผิดไปจากความเป็นไทย ปัญหาการกระทำการรุนแรง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยุคใหม่ ไม่สามารถอบรมดูแลบุตรหลานได้ทั่วถึง ระบบการศึกษาไทยยังไร้ทิศทาง เน้นให้เด็กเรียนเก่งแบบท่องจำ ไม่ฝึกให้คิดเป็น เด็กใช้อารมณ์แก้ไขปัญหาและมีภาวะแพ้ไม่เป็น บางคนบอกว่าเด็กลอกเลียนแบบความรุนแรงจากวัฒนธรรมตะวันตก หรือจากแรงกระตุ้นของกลยุทธ์ทางการตลาดและกล่าวโทษสื่อ แต่แท้ที่จริงแล้วปัจจัยที่เกิดความรุนแรง คือตัวตนของเด็ก กับสิ่งที่เข้ามากระทบ (สยุมพร เคา โปบลูย์, 2547, คำนำ) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนามนุษย์ว่า ทักษะที่มนุษย์รู้จักคิดเขาก็เริ่มมีการศึกษาและเมื่อนั้นปัญญาาก็เกิดขึ้น ตัวแกนสำคัญของการพัฒนา ก็คือปัญญา เพราะทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลาย และรู้ที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร แต่พร้อมกับที่ปัญญาเกิดขึ้นนั้นก็มีการปรับตัวเกิดขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพครบถ้วนองค์รวม คือมิใช่พัฒนาปัญญา พฤติกรรมก็พัฒนาด้วย พฤติกรรมจะเปลี่ยนไป แล้วจิตใจก็พัฒนาด้วย คือจิตใจเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยนจากความอยากตีหมามาเป็นความอยากด้วยฉันทะ (ความอยากที่สนใจใฝ่รู้มิใช่ความอยากเสพสชาติ) เป็นต้น และมีความสุขความพอใจอย่างใหม่เกิดขึ้น นั่นคือพอใจเมื่อได้ทำตามปัญญาบอก ได้ทำตามเหตุผลที่ดี เกิดความสุขพอใจด้วยฉันทะ เป็นการพัฒนาจิตใจ เพราะฉะนั้นการพัฒนาจะเป็นไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน คือ พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา การพัฒนาทั้ง 3 อย่างนี้จะ ต้องอิงอาศัยเสริมซึ่งกันและกันจะแยกออกจากกันไม่ได้ในกระบวนการพัฒนามนุษย์ จุดประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษานั้น คือ ให้บุคคลมีความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี จุดประสงค์ทั้ง 4 นี้ ผสมกลมกลืนกันอย่างสมดุล เกิดเป็นศักยภาพของมนุษย์ เป็น การศึกษา ที่ช่วยให้มนุษย์กำจัดเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ คือ ความเห็นแก่ตัว (สุมน อมรวิวัฒน์, 2549, หน้า 3 - 4) สำหรับปัญหาการใช้ความรุนแรง เยาวชนไทยมีปัญหาก่อเกิดขึ้นบ่อยๆ อารมณ์ขึ้นๆ ลงๆ สถิติอาชญากรรมเด็กพุ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งของแต่ละฉบับ เกือบทุกวันในระยะนี้ เสนอข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดจากน้ำมือของเยาวชน โดยเฉพาะนักเรียน กลายเป็นข้อถกเถียงกันอย่างหนักตั้งแต่ นักเรียนมัธยมปลาย ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำปืนของพ่อไปยิงเพื่อนคู่อริหน้าเสาธง แต่พลาดไปถูกเพื่อนร่วมโรงเรียนจนเสียชีวิต ถัดมา 2 วัน นักเรียนมัธยม 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อายุ 18 ปี เอาปืนสั้นของพ่อบุกเข้าไปในบ้านของแฟนสาวเพื่อเจรจาคืนดีด้วย แต่แฟนสาวหลบไม่ยอมพบหน้าแค้นทำให้เด็กหนุ่มตัดสินใจด้วยอารมณ์ชั่ววูบ ไล่ยิงสูงและยาวของแฟน เป็นเหตุให้ลุงของแฟนเสียชีวิตและย่ำบาดเจ็บสาหัส อีกเพียงไม่กี่วันต่อมา นักเรียนมัธยมต้น ที่จังหวัดสระแก้ว ใช้อาวุธปืนยิงเพื่อนรุ่นพี่รุ่นน้องที่ไม่ถูกชะตากัน แต่พลาดไปโดนขานักเรียนชั้นประถมศึกษาเจ็บ วัยรุ่นก่ออาชญากรรมบ่อยมากจนเป็นที่วิตกกังวล 3 เดือนแรกของปี 2546 คือเดือน มกราคม – มีนาคม สถานการณ์จึงคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าวัยรุ่นที่ก่อคดีอาชญากรรมในลักษณะต่างๆ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 14-19 ปี

และเป็นชายมากกว่าหญิง ถึง 10 เท่า ความผิดของวัยรุ่นมีมากถึง 4,234 ราย จากจำนวน 4,856 ราย ก่อคดีความผิดหลายประเภทคือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง ความผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและระเบิดและความผิดอื่นๆ (สยมพร เค โปบลีย์, 2547, หน้า 17,18,24) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัญหาทั้งหมดนี้เกิดจากการที่เยาวชนมีความรู้ แต่ขาดปัญญาในการขบคิดแก้ไขปัญหา หรือก็คือ เมื่อมีทุกข์เกิดขึ้นแล้ว ไม่มีวิถีทางแห่งปัญญาในการแก้ไขปัญหามีแต่ความรู้ที่เป็นเครื่องมือหาเลี้ยงชีพ แต่ขาดความรู้รอบรู้ทั่ว ที่จะรักษาเอาตัวให้รอดจากทุกข์ หรือจากสารพัดปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เพราะคำว่า ปัญญา นั้น ในความหมายที่พระธรรมกิตติวงศ์ (2544, หน้า 85) ได้ให้ไว้ว่า ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่ว คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้เรื่องราวปญฺญคุณุโทษ รู้สิ่งที่ควรทำ ควรเว้น เป็นต้น จากคำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าปัญหา หรือความทุกข์ของวัยรุ่นไม่ใช่เพิ่งมีมาเมื่อไม่กี่ปีนี้ หากแต่มีมานานแล้ว แต่ปัญหาอาจจะแตกต่างกันไปบ้างตามยุคตามสมัยและยังต้องแก้ไขให้ถูกจุดถูกการณ์ การจะแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นนั้นต้องแก้ที่ตัวตนของเขาเอง โดยการฝึกให้เขาเห็นปัญหา หรือทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา ทำให้เขามีปัญญาเกิดขึ้นมาด้วยตัวของเขาเอง เพื่อใช้ปัญญาที่เปรียบประดุจเป็นอาวุธสำหรับฟันฝ่าอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และเครื่องมือที่จะนำมาฝึกให้เกิดวิถีแห่งปัญญาได้นั้น ก็คือกระบวนการขัดเกลาจากธรรมะ และธรรมะที่จะนำมาฝึกแล้วทำให้เกิดวิถีแห่งปัญญาได้นั้น ได้แก่ โยนิโสมนสิการ แปลว่าการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย การพิจารณาโดยแยบคาย (พระธรรมกิตติวงศ์, 2544, หน้า 123) โยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดที่ถูกต้อง ตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเทียบในกระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับเหนือศรัทธา เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิดเพี้ยน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549, หน้า 667) ดังนั้นการพัฒนาประเทศชาติ สังคมที่สำคัญก็ต้องพัฒนาคนก่อน ให้คนมีการศึกษาแล้วเขาก็จะช่วยกันพัฒนาประเทศชาติเพราะสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สถาบันทางการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยในการพัฒนา สังคมจึงคาดหวังว่าครูจะเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินพันธกิจเหล่านี้ให้ลุล่วงได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเป็นสถาบันการศึกษา ที่มุ่งผลิตนักศึกษาให้เป็นคนดี คนเก่ง ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญ ถึงแม้ในปัจจุบันเทคโนโลยีจะก้าวหน้า ข้อมูลข่าวสาร ไร้พรมแดนแต่ก็ไม่สามารถทดแทนครูได้ เพราะการศึกษามีใช่เป็นเพียงการรับรู้เท่านั้น สิ่งที่สำคัญกว่าคือ การฝึกคิด อบรมบ่มนิสัย ให้แต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเอง และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ส่วนนี้ต้องให้คนสอนเท่านั้น ยิ่งเทคโนโลยีก้าวไกลเพียงใดก็ยิ่งต้องการครูที่มีความสามารถมากขึ้น ครูต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลก จึงจะสามารถอบรมบ่มนิสัยคนในยุคใหม่ได้ ในปีหนึ่งๆ มี

นักศึกษาสมัครเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเป็นจำนวนมาก และจากการที่มีนักศึกษาจำนวนมากซึ่งเดินทางมาจากต่างถิ่น ต่างสังคม ต่างสภาพการเป็นอยู่ ต่างสภาพแวดล้อม ต่างวัฒนธรรม ต่างประเพณีนี้เอง จึงทำให้นักศึกษาแต่ละคนมีอุปนิสัย มีบุคลิกภาพที่ต่างกันออกไป และที่สำคัญนักศึกษาเหล่านี้ยังเป็นวัยรุ่นเป็นเยาวชนอยู่ โอกาสที่นักศึกษาเหล่านี้จะดำเนินชีวิตโดยขาดความยุ่งคิด อันจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ปัญหาค่านิยมที่ผิดไปจากความเป็นไทย ปัญหาการกระทำ ความรุนแรง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปัญหายาเสพติด นักศึกษาบางคนตอนเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา อยู่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด แต่พอมาเรียนในระดับอุดมศึกษาได้คบกับเพื่อนที่หลากหลาย บางคนอาจเคยติดยาเสพติดมาก่อนอยู่แล้ว เช่น บุหรี่ สุรา หรือแม้กระทั่งยาบ้า ก็อาจเป็นไปได้ว่าจะถูกเพื่อนชักชวนให้ทดลองเสพและเสพติดในที่สุด

ปัญหาค่านิยมที่ผิดไปจากความเป็นไทย ที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ การแต่งกาย โดยเฉพาะนักศึกษาหญิง นิยมแต่งกายรัดรูป นุ่งกระโปรงสั้น ซึ่งเป็นการแต่งกายที่ผิดไปจากค่านิยมของสังคมไทยและผิดระเบียบของมหาวิทยาลัย การใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยกับเครื่องสำอาง กระเป๋า รองเท้า และเสื้อผ้าราคาแพงๆ ซึ่งเป็นสิ่งเกินความจำเป็น

ปัญหาการกระทำ ความรุนแรง มีนักศึกษาทั้งชายและหญิงไม่น้อย เมื่อมีปัญหาความไม่เข้าใจกันขณะทำกิจกรรมร่วมกัน ก็จะแก้ปัญหาโดยการโทษเพื่อนสุดท้ายก็จะจบลงด้วยการทะเลาะกันใช้คำพูดที่รุนแรงใส่กัน หรือแม้กระทั่งถึงขั้นทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน

จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเหล่านี้ยังต้องการการเยียวยา การขัดเกลาอยู่มาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จึงได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นแม่แบบ ให้แต่ละคณะได้มุ่งผลิตนักศึกษาของตนไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาการ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น และมีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมไทย
2. มีความรู้และทักษะในโปรแกรมวิชาที่ศึกษา การใช้คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ
3. มีทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง
4. มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ ความสามารถในการคิด การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎี และหลักการสู่การปฏิบัติมีความสามารถในการศึกษา ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. เห็นประโยชน์ของส่วนรวม รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดี มีความรับผิดชอบ ชยันตอดทนและพึ่งตนเองได้ มีความเป็นผู้นำ
6. มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ มีบุคลิกภาพดี (คู่มือการศึกษา ภาคปกติ, 2549, หน้า

จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ข้อ 3 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีกำหนดไว้ว่า บัณฑิตที่จบการศึกษาจะต้อง “มีทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง” และการศึกษาที่จบการศึกษาไปแล้วจะมีคุณลักษณะดังกล่าว ก็ต้องผ่านกระบวนการขัดเกลามาดีแล้ว ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยยังไม่มีหลักสูตรเฉพาะ ในการพัฒนากระบวนการทางปัญญาให้กับนักศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เพื่อให้นักศึกษาเมื่อจบการศึกษาไปแล้วจะได้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่มหาวิทยาลัยคาดหวังไว้ และจะได้รับเอาธรรมะมาใช้เป็นเข็มทิศนำทางในการดำเนินชีวิต ลดทุกข์ และปัญหาให้กับชีวิต เมื่อมีปัญหาเข้ามาในชีวิตก็จะสามารถแก้ไขได้ ถูกจุด ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพการณ์ตามที่ควรจะเป็น

ดังนั้นหลักสูตรฝึกอบรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ ภิญโญ สาร (2517, หน้า 443) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นที่สุด สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานทุกชนิดรวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ในวงการศึกษานี้ เพราะประโยชน์ของการฝึกอบรมที่เห็นได้ชัดที่สุด มีดังนี้ 1) ประหยัดเวลาในการศึกษาเล่าเรียนได้มาก 2) ช่วยในการทำงานในปัจจุบันดีขึ้น 3) เป็นการสร้างทัศนคติในการทำงาน 4) ช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลในระหว่างปฏิบัติการได้มาก 5) ช่วยแก้ปัญหาของคนทำงานได้ 6) ให้ประโยชน์แก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ ชารี มณีศรี (2542, หน้า 90) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกลวิธีที่จัดให้บุคคลเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะมุ่งเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การฝึกอบรมจึงเป็นไปเพื่อการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการทำงานอีกด้วย

ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญ และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ “เก่ง ดี มีสุข” จึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาหลักธรรมและมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่วัย กับสิ่งแวดล้อมและสถานฝึกปฏิบัติที่จริง เมื่อผ่านการฝึกอบรมนี้แล้วจะได้รับความรู้ความเข้าใจมีเจตคติสำนึกที่ดีต่อผู้มีพระคุณ สร้างความศรัทธาตระหนักมุ่งมั่นที่จะกระทำความดี และมีทักษะปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้แก่เยาวชนใน วัยเรียนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่น ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ความมุ่งหมายทั่วไป คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. นักศึกษาได้วิธีคิดในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ถูกวิธีตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
2. มหาวิทยาลัยได้หลักสูตรฝึกอบรมใหม่ ที่จะใช้เป็นเครื่องมือพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามคุณลักษณะข้อที่ 3 คือ นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และข้อที่ 6 คือ นักศึกษามีสุขภาพจิตที่ร่างกายจิตใจมีบุคลิกภาพดี
3. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และผู้ต้องการทำวิจัยได้แนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบสมมาตรใจ (volunteer sampling) โดยการคัดเลือกนักศึกษาด้วยวิธีการรับสมัครเข้ารับการอบรม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการลดทุกข์
 - 2.2 สุขภาพจิต

2.3 เจตคติต่อหลักสูตร

2.4 พฤติกรรมการลดทุกข์

ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร

ทำการฝึกอบรมในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ระยะเวลาในการฝึกอบรมทั้งหมด 3 วัน กับ 2 คืน

เนื้อหา

หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาหลักสูตร ดังนี้

1. มรรคมีองค์ 8
2. ทุกข์และวิธีเผชิญทุกข์
3. สัมมาทฎฐิและมัจฉาทฎฐิ
4. อุบายธรรม (การฝึกใช้ปัญญา)
5. โยนิโสมนสิการ
6. การเสริมสร้างสุขภาพจิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือ การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมในแต่ละช่วงยุค สมัย สังคมนั้นๆ

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กร ที่มีแบบแผนและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในอันที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะเฉพาะด้านหรือหลายด้าน และมีเจตคติที่ดีต่อหน่วยงานหรือองค์กร

การลดทุกข์ หมายถึง การนำเอาวิธีการสร้างปัญญาหรือสัมมาทฎฐิให้เกิดขึ้นในจิตใจไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจริง ซึ่งทำให้ความทุกข์ทางใจเบาบางลงให้ได้มากที่สุด

หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญา หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ โยนิโสมนสิการ คือการคิดโดยอุบายอันแนบคาย โดยใช้วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ มาฝึกจนทำให้เกิดปัญญาหรือสัมมาทฎฐิ เพื่อใช้ลดความทุกข์ บรรเทาทุกข์ หรือขัดเกลากิเลส ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นๆ มุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป

สุขภาพจิต หมายถึง ความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนทั้งร่างกายและจิตใจที่จะทำให้ความทุกข์ลดลงด้วยวิถีแห่งปัญญาของนักศึกษา ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และการ

เปลี่ยนแปลงของโลก โดยการปรับเปลี่ยนนั้น ทั้งตนเองและผู้อื่นก็ยอมรับว่าถูกต้องดีงาม ไม่ผิดเพี้ยนไปจากสังคมที่เข้าไปเป็นสมาชิกอยู่

ความรู้เกี่ยวกับการลดทุกข์ หมายถึง ความรู้อันเกิดจากการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมการลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา แล้วสามารถนำมาปฏิบัติและทำให้ความทุกข์ทางกาย ทางวาจา ทางใจลดลงได้

เปลี่ยนแปลงของโลก โดยการปรับเปลี่ยนนั้น ทั้งตนเองและผู้อื่นก็ยอมรับว่าถูกต้องดีงาม ไม่ผิดเพี้ยนไปจากสังคมที่เข้าไปเป็นสมาชิกอยู่

พฤติกรรมลดทุกข์ หมายถึง การกระทำอันเกิดจากความคิดที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการและอริยสัจสี่ แล้วแสดงออกมาทางกาย ทางวาจาในด้นดี และทำให้ความทุกข์ทางกาย ทางวาจา ทางใจลดลงได้

เจตคติต่อหลักสูตร หมายถึง ความคิดเห็นที่มีผลเป็นบวกหรือลบต่อหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัยอยู่ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีการศึกษา 2551

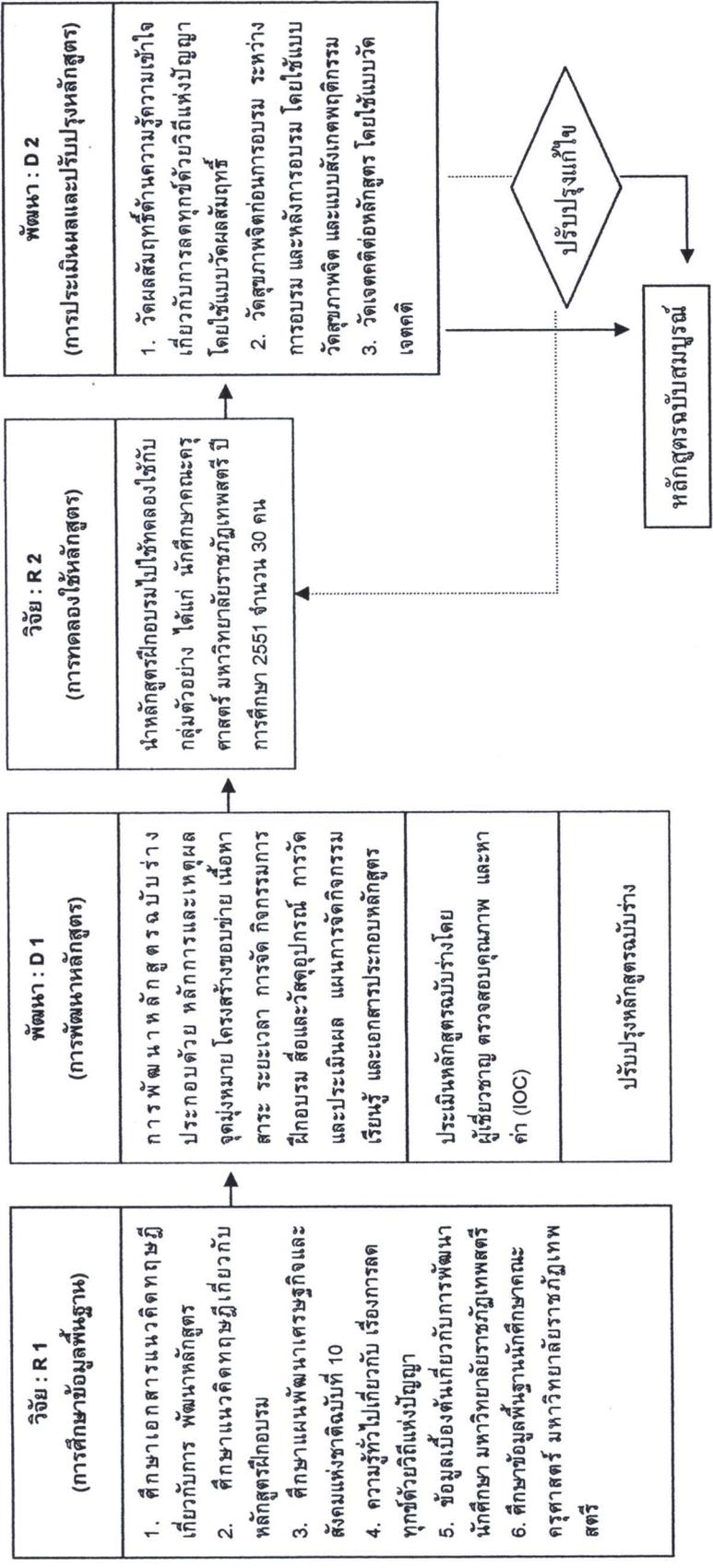
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยค้นคว้าเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ทาบา (Taba, 1962, p. 12) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสำรวจเพื่อให้ทราบความต้องการจำเป็นต่างๆ ของสังคม (diagnosis of needs) 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ (formulation objectives) 3) คัดเลือกขอบข่ายเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะต้องนำมาสอน (selection of content) 4) จัดลำดับขั้นตอนแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่เลือกมาได้จากขั้นตอนที่ 3 (organization of content) 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะนำมาเลือกเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (selection of learning experience) 6) จัดระเบียบ จัดลำดับขั้นตอนต่างๆ และแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และตรงตามจุดประสงค์ (organization of learning experience) 7) กำหนดการวัดผลและประเมินผล เพื่อดูว่าเนื้อหาสาระใดที่จะต้องประเมิน และมีการประเมินผลการเรียนรู้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (determination of what to evaluation, & and the way and mean of doing it) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 76 – 77) เสนอแนวคิดการพัฒนา

หลักสูตรแบบครบวงจรซึ่งประกอบด้วยระบบที่สัมพันธ์ 3 ระบบ คือ 1) ระบบการร่างหลักสูตรประกอบด้วย 1.1) สิ่งกำหนดหลักสูตรคือการเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร 1.2) รูปแบบหลักสูตรหลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้วก็เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตร ซึ่งจะประกอบไปด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร 1.3) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนจะนำไปใช้จะต้องตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเพื่อศึกษาความเป็นไปได้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข 1.4) การปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ 2) ระบบการใช้หลักสูตรประกอบด้วย 2.1) การขออนุมัติหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอหน่วยงานบังคับบัญชา เพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ 2.2) การวางแผนใช้หลักสูตรโดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรวัสดุหลักสูตร บริการสนับสนุนและสถานที่ ระบบบริหารของสถานศึกษา การอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูผู้สอน การประเมินผลและการติดตามการใช้หลักสูตร 2.3) ดำเนินการใช้หลักสูตรและบริหารหลักสูตร 3) ระบบการประเมินหลักสูตรเป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 3.1) วางแผนการประเมินผลหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง 3.2) การเก็บข้อมูลได้แก่การรวบรวมข้อมูลในส่วนต่างๆ โดยใช้เครื่องมือและวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น 3.3) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกระทำข้อมูลที่ได้อบรมมา ได้จัดเป็นหมวดหมู่วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล 3.4) การรายงานข้อมูลเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว โดยใช้การตีความอธิบายลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้น เพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป นอกจากนี้ กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 310) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่าควรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความมุ่งหมาย 2) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลหลักสูตร สุตสายใจ ชาญณรงค์ (2540, หน้า 10-11) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 6 ขั้นตอน จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ไว้ดังนี้ 1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร โดยการศึกษาข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่นและตัวผู้เรียน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์ และเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นที่นักเรียนได้พบเห็นและใช้ชีวิตประจำวัน ศึกษาข้อมูลด้านหลักสูตร เนื้อหา โครงสร้างอัตราเวลาเรียน และการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ 2) การสร้างหลักสูตร คือ เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร 3) การประเมินความสมบูรณ์ของหลักสูตร โดยการตรวจสอบคุณภาพ หรือความเหมาะสมของหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4) การปรับปรุงหลักสูตร โดยการนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินความสมบูรณ์ของหลักสูตรมาปรับปรุง 5) การทดลองใช้หลักสูตร โดยการเตรียมการสอน และทดลองใช้หลักสูตรโดยการสุ่มเนื้อหา 6) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดย

การนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองหลักสูตรมาปรับปรุงเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร สาลีณี อุดมผล (2542, หน้า 11) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องการเจียรไนหิน ไว้ดังนี้ 1) สำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา ศึกษาความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาโครงร่างของหลักสูตร ด้านหลักการ จุดประสงค์ โครงสร้างแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ประเมินโครงร่างหลักสูตรและปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยประเมินหลักสูตรจากผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ แล้วปรับปรุงแก้ไขเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาหลายๆ ท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเหล่านั้นมาสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดทุกข์ด้วยวิธีแห่งปัญญา สำหรับศึกษาคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีความรู้เกี่ยวกับการลดทุกข์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม
2. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีสุขภาพจิตที่ดีหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม
3. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีพฤติกรรมลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญาหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม
4. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรหลังเข้ารับการฝึกอบรม
5. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีพฤติกรรมลดทุกข์ด้วยวิถีแห่งปัญญาหลังการฝึกอบรม 1 เดือน สูงกว่าหลังเข้ารับการฝึกอบรม